

Nr 199.

Av herr **Nilsson** i Kristianstad **m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 37, angående disponerande av medel för understödjande av arbetslösa tobaksarbetare.

I Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 37 angående understöd åt arbetslösa tobaksarbetare anför chefen för finansdepartementet efter att ha konstaterat, att stark ökning i de arbetslösas antal är att förvänta ju närmare vi komma tiden för tobaksmonopolets ikraftträdande, bland annat följande om orsakerna härtill:

»Sant är visserligen, att det bland tobaksarbetarna uppkomna arbetslöshetstillståndet är att hänföra till orsaker av skilda slag. Förnekas kan likväl ej, att statsmakternas beslut om tobaksmonopolets införande varit den väsentliga och alltmer tydligt framträdande anledningen därtill, att industrien icke kunnat under den förevarande övergångsperioden före monopolets ikraftträdande i önskvärd mån bereda sin personal sysselsättning och utkomst. Det synes mig då vara staten värdigast och jämväl med dess i förordningen den 15 december 1914 intagna ståndpunkt gent emot personalens ersättningsanspråk mest överensstämmande att icke undandraga sig ansvaret för de arbetslösa och behövande tobaksarbetarnas bispringande på lämpligt sätt under berörda övergångsperiod.»

Med denna utgångspunkt, som vi till fullo dela, är det i hög grad ägnat att förvåna, att chefen för civildepartementet i sin till riksdagen avlämnade proposition stannar, evad det gäller såväl understödsbeloppens storlek som ock i övrigt, vid de bestämmelser, som gälla för den arbetslöshet som uteslutande är orsakad av den allmänna krisen. Endast i fråga om kostnaden göres en avvikelse, den nämligen, att staten skall utbetala även den del, som kommunerna annars får vidkännas, vilket ju

väl kan anses riktigt, men som för den arbetslöse tobaksarbetaren icke medför någon annan ändring än möjligen den, att de kommuner, som till arbetslös familj utbetalat mera än den hälft, staten ställt som villkor för statsbidrags erhållande, möjligen — trots civilministerns uttalade förhoppning att icke så måtte ske — indraga detta.

Den enda förmån staten för de arbetslösa tobaksarbetarna skulle medverka till utöver vad genom krisen eljest arbetslösa erhålla skulle bestå i bekostandet av den middagsspisning, som på allmännyttiga samslutningars initiativ igångsatts.

Med allt erkännande av denna senare, av icke minst tobaksarbetarna själva högt skattade åtgärd, kunna vi dock icke anse de föreslagna åtgärderna tillräckliga eller ur principiell synpunkt riktiga.

Staten har i syfte att öka sina skatteinkomster å ett i stora mängder inom riket använt njutningsmedel funnit fördelaktigt att införa statsmonopol å tobakstillverkningen samt därutöver, för att så snart som möjligt få ökad inkomst av tobaken, omedelbart öka tullsatserna å tobak och tobaksvaror; båda dessa åtgärder måste få anses som de *väsentligaste* orsakerna till den nu rådande arbetslösheten bland tobaksarbetarna, och den ökning i de arbetslösas antal, som enligt vårt förmenande i april och maj torde bli ändå större än vad man i propositionen räknar med, är uteslutande en orsak av de ur monolets och därmed statens synpunkt nödvändiga stadgandena i övergångsbestämmelserna i monopol-författningen.

Under dylika förhållanden är det givetvis oriktigt att som grund för understöd åt tobaksarbetarna lägga den s. k. behovsprincipen, i all synnerhet då även utan den nu rådande allmänna krisen arbetslösheten bland tobaksarbetarna säkerligen blivit i det närmaste lika stor.

Utan att här uttömmande ingå på en utredning av alla de skäl, som tala mot behovsprincipen och för den vad vi skulle vilja kalla rättfärdighetsprincipens tillämpning, må dock som stöd för vår uppfattning anföras, att, enligt vad vi inhämtat, tyska riksdagen anslog för några år sedan, då ändring i tobaksbeskattningen där vidtogs, ett belopp av cirka 4 miljoner mark till understöd åt arbetslösa tobaksarbetare, och efter vad vi upplysningsvis fått erfaras, utgick icke understödet där enligt behovsprincipen.

Det enligt vårt förmenande enda riktiga i fall som dessa är att staten erkänner sin plikt att ersätta dem, som genom statsmakternas åtgärder mista sin arbetsinkomst, med belopp, som, om icke helt, så dock i någon mån svara mot vad arbetaren under normala förhållanden kunnat för sin utkomstmöjlighet förvärva, och i överensstämmelse härmed bör

den i propositionen föreskrivna undersökningen om den arbetslöses behov eller icke utgå.

I fråga om de belopp, som böra utgå i understöd, hade det varit önskvärt att ha haft tillförlitlig kännedom om vad de olika kategorier av arbetslösa tobaksarbetare haft i medelförtjänst nu. Detta är dock omöjligt att exakt erhålla, och för den skull nödgas vi här hålla oss till siffror från 1908.

I tobaksarbetareförbundets yttrande av den 30 juli 1914 till Kungl. Maj:ts proposition rörande tobaksmonopol hemställdes, att understöd må tillerkännas de arbetare, som för kortare eller längre tid blivit arbetslösa, intill dess att arbete kan beredas dem, och måtte sådant understöd i görligaste mån beräknas efter deras medelårsinkomst. Vidare har förbundet till finansministern i skrivelse av den 9 oktober framhållit, att understöd i någon form måtte utgå till de arbetare, som under tiden mellan riksdagens beslut och till dess att monopolet träder i kraft tvingas i arbetslöshet någon kortare eller längre tid. Förbundets framställning upprepas ytterligare i skrivelse av den 31 januari 1915 till finansministern, vari uttalas önskvärdheten att understöd måtte utgå i likhet med det, som tyska riksdagen beviljade arbetslösa tobaksarbetare år 1909. Vi hemställa således, att understöd måtte utgå med $\frac{3}{4}$ av arbetarnes medelinkomst, beräknat per vecka.

Enligt kungl. kommerskollegii utredning angående den svenska tobaksindustrien år 1908 utgjorde medelinkomsten för det övervägande antalet manliga arbetare, cigarrarbetarna, kronor 18.35. $\frac{3}{4}$ därav utgör kronor 13.77 och fördelat på 7 dagar få vi understödsbeloppet utjämnat till 2 kronor per dag. Detta understöd må även utgå till övriga manliga arbetare inom tobaksindustrien som fyllt 18 år. Flertalet av dessa senare har högre inkomst än cigarrarbetarna och en del mindre, varför ovan angivna dagsunderstöd icke kan anses orimligt. De kvinnliga cigarrarbetarna hade enligt samma undersökning en medelinkomst av 14.43, kvinnliga cigarrcigarrettarbetare 17.37 och de kvinnliga cigarrsorterarna 15.65. Medeltalet av dessa tre medelinkomster utgör kronor 15.81. (De kvinnliga cigarrcigarrettarbetarna och sorterarna utgöra tillsammans lika stort antal som de kvinnliga cigarrarbetarna.) $\frac{3}{4}$ av sistnämnda medeltal utgör kronor 11.85 och fördelat på 7 dagar, utjämnat 1.70 per dag, till arbetare fyllda 18 år.

För icke yrkeslärda arbetare i cigarrindustrien utgjorde medelinkomsten sammanslaget för dem alla kronor 9.58 och för andra icke yrkeslärda inom övriga specialiteter inom tobaksindustrien (ungefär samma antal som inom cigarrtillverkningen) kronor 11.92. Dessa medelsiffror i

medeltal utgör 10.75 och $\frac{3}{4}$ därav kronor 8.07, fördelat på 7 dagar, utjämnat 1.15 per dag till arbetare fyllda 18 år. För arbetare under 18 år synes deras medelinkomst vara 7.50. $\frac{3}{4}$ därav utgör 5.61, fördelat på 7 dagar 80 öre per dag.

Med denna utgångspunkt föreslå vi följande understödsbelopp:

Till cigarrarbetare och övriga manliga arbetare fyllda 18 år	kr. 2: — pr dag
Till yrkeslärdade kvinnor inom cigarrindustrien fyllda 18 år	kr. 1: 70 per dag
Till kvinnliga icke yrkeslärdade arbetare fyllda 18 år	kr. 1: 15 per dag
Till manliga och kvinnliga under 18 år	kr. 0: 80 per dag

I likhet med vad fallet är med det allmänna understödet bör ävenledes här understödet utgå för 7 dagar i veckan.

Dessa understödsbelopp äro således beräknade från år 1908. Lönerna ha från den tiden stigit, i vissa fall rätt väsentligt. Rimligt vore därför att middagsbispisning enligt Kungl. Maj:ts förslag därjämte komme de arbetslösa till del.

Mot detta kan invändas, att understöd av denna storlek skulle ställa dem, som med inskränkt arbetstid fortsätta arbeta, i en sämre ekonomisk ställning än dem, som uppbara understöd. Som svar på en dylik invändning kan endast sägas, att det är riktigare att de, som fortsätta arbetet, få arbeta i samma utsträckning som före krisen, även om därigenom understödstagarnas antal något ökas. Att arbetare skola sysselsättas i så inskränkt form att veckoinkomsten icke får överstiga 10 kronor bör enligt vårt förmenande snarast möjligt ändras.

I fråga om understödsbeloppens utbetalande anser civilministern det utan vidare klart, att denna sak bör handhavas av de kommunala arbetslöshets- och hjälpkommittéerna, men en dylik uppfattning kunna vi icke dela. Oavsett att det å många platser, där tobaksarbetare varit arbetslösa, dröjt ganska länge innan någon kommunal hjälpverksamhet igångsatts, ha dessutom å vissa platser i närheten av större städer ett stort antal tobaksarbetare nekats understöd, därför att de icke haft hemortsrätt i den understödjande kommunen; likaså ha utländska undersåtar nekats av denna anledning, vilket för dessa senare, som ofta äro gifta med svensk kvinna samt ha familj, blir så mycket svårare, som de i dessa krigstider ha svårt att vare sig lämna landet eller få svensk medborgarrätt. Enligt vårt förmenande bör det utan någon risk kunna anförtros tobaksarbetareförbundet, som sedan länge haft arbetslöshetskassa, att å de platser, där nämnda förbund har avdelningar, utbetala un-

derstödet. Naturligtvis bör förbundet förbinda sig att å dessa platser utbetala även till oorganiserade, och bör all utbetalning ske under kontroll av exempel socialstyrelsen. Endast å orter, där tobaksarbetareförbundet saknar avdelning, bör enligt vårt förmenande de kommunala organen anlitas.

Den fråga, som självfallet vid ett bifall till dessa av oss anförda synpunkter uppstår, är helt naturligt, vad detta i merkostnad skulle betyda för statsverket. Att exakt angiva detta är naturligtvis omöjligt. Av inhämtade upplysningar anse vi understödstagarna kunna fördelas sålunda: 27 procent med ett understöd av 2 kronor per dag, 43 procent med 1.70 per dag, 20 procent med 1.15 per dag samt 10 procent med 80 öre per dag. Beräknas så att ovannämnda understöd utgår från och med mars månad, torde merutgiften utöver Kungl. Maj:ts förslag belöpa sig till cirka 100,000 kronor.

	Medeltal arbetslösa	Kungl. Maj:ts	Enligt denna motion
mars 1915	1,500	kronor 45,000	kronor 70,000
april »	1,800	» 54,000	» 85,000
maj »	2,500	» 75,000	» 119,000
		kronor 174,000	kronor 274,000

Ett bifall till vårt förslag skulle således innebära, att det av Kungl. Maj:t för understöd åt arbetslösa tobaksarbetare till 285,000 kronor beräknade beloppet ökades till cirka 385,000 kronor.

Denna summa kan möjligen för mången synas stor, men här gäller det ju ett avhjälpande av de följder och den nöd, som framkallats av en ur statens synpunkt viktigen betydelsefull omläggning av produktionen och beskattningen av tobaken, och jämförd med de inkomster, denna åtgärd avser att tillföra statsverket, är denna endast en gång återkommande utgift skäligen ringa ur statens synpunkt, men oerhört betydelsefull för de arbetslösa tobaksarbetarnas hela existens under en för dessa svår övergångsperiod.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 37, att understöd till arbetslösa tobaksarbetare må utgå av statsmedel oavsett behovet samt till de belopp och efter de grunder, som i denna motion närmare angivits, och att utbetalningen av understödet må, där så är möjligt, omberörjas av

tobaksarbetareförbundet under de kontrollföreskrifter socialstyrelsen kan finna nödigt;

samt att Kungl. Maj:t bemyndigas att av det förslagsvis beräknade belopp av 5,000,000 kronor, som 1914 års senare riksdag ställt till Kungl. Maj:ts förfogande för understöd åt arbetslösa, använda erforderliga medel för understöd åt arbetslösa tobaksarbetare.

Stockholm den 26 februari 1915.

*Gust. Nilsson. Sven Persson. Gunnar Löwegren. Martin Holmström.
Ivar Vennerström. Algot Törnkvist. Axel Lindqvist.*
